

Adnoddau Cymraeg i gyd-fynd â chymwysterau

Cyflwyniad

Yn dilyn nifer o ymholiadau/cwynion gan aelodau ynghylch diffyg adnoddau Cymraeg i gyd-fynd â chymwysterau newydd mewn pynciau penodol, anfonodd UCAC ebost at aelodau yn y sectorau uwchradd ac addysg bellach ddechrau mis Gorffennaf yn gofyn am wybodaeth am brinder neu ddiffygion yn eu meysydd nhw. Cafwyd ymateb toreithiog ac angerddol.

Gwyddom fod diffyg adnoddau Cymraeg wedi bod yn broblem ers blynnyddoedd. Rydym yn ymwybodol, yn ogystal, o'r ymdrechion diffuant ac egnïol i geisio datrys y broblem. Fodd bynnag, mae'n amlwg fod problemau dirfawr yn parhau.

Meysydd a natur y prinder

Cawsom ein harswydo at ystod eang y meysydd y nodwyd bod prinder neu ddiffyg adnoddau ar eu cyfer (gweler Atodiad 1).

Dechreuwyd dysgu rai cymwysterau mor bell yn ôl â mis Medi 2015 nad ydynt wedi gweld unrhyw adnoddau Cymraeg, neu prin, hyd yma. Mae'r un peth yn wir am gymwysterau a ddechreuwyd ym mis Medi 2016, ac mae athrawon sy'n awyddus i ddechrau paratoi ar gyfer cymwysterau newydd ym mis Medi 2017 yn dal i fod yn aros am adnoddau fyddai'n hwyluso'r gwaith yn fawr iawn.

Mewn ambell i achos, er enghraifft Astudiaethau Crefyddol, bydd un cohort wedi cwblhau Safon Uwch heb unrhyw werslyfr Cymraeg ar gyfer UG nac Uwch.

Weithiau ceir rhywfaint o ddeunyddiau ategol (digidol) yn Gymraeg, ond ni cheir y gwerslyfr a/neu'r nodiadau athro (e.e. TAG Seicoleg); bryd arall ceir nodiadau athro ond dim gwerslyfr nac adnoddau ychwanegol (e.e. TAG Cerddoriaeth); ambell waith mae'r adnoddau canolog ar gael ond mae prinder adnoddau ychwanegol. Mae'r patrwm yn amrywio.

Mae'r wybodaeth a'r enghreifftiau sy'n dilyn wedi'u derbyn gennym oddi wrth aelodau. Nid yw wedi bod

yn bosib gwirio'r wybodaeth ym mhob achos. Ond hyd yn oed os oes ambell i wall, mae'r pwyntiau mewn egwyddor yn dal i fod yn ddilys ac yn bwysig eu cydnabod a'u taelo.

Problemau perthynol

• Ffynonellau Gwybodaeth

- Nid yw athrawon bob amser yn derbyn gwybodaeth brydlon pan gyhoeddir adnoddau newydd, ac nid ydynt o reidrwydd yn gwybod ble i chwilio am y wybodaeth ddiweddaraf
- Daeth i'r amlwg fod aelodau'n cysylltu'n gyson â Swyddogion Pwnc CBAC i holi am hynt adnoddau newydd, ac mai profiad cyffredin oedd cael eu cyfeirio at gyhoeddwy'r llyfrau (h.y. gweisg) i wneud ymholiadau pellach; nid yw ymatebion y Swyddogion Pwnc bob amser mor gymwynasgar/defnyddiol/adeiladol ag y gellid ei ddisgwyl, ac nid ydym o'r farn ei fod yn ddefnydd da o amser ac adnoddau i athrawon unigol fod yn cysylltu â gweisg a chyhoeddwy'r

- **Prinder adnoddau cysylltiedig**

- Mae aelodau'n tynnu sylw at adnoddau eraill (digidol, yn aml) sydd ar gael yn Saesneg ac nid yn Gymraeg e.e. adnoddau digidol TGAU Sbaeneg Thema 3; taflenni gwaith, cyflwyniadau pwerbwynt Dylunio a Thechnoleg; deunydd digidol TGAU Hanes; UG Daearyddiaeth: Arfordiroedd a Phrosesau Tectonig; Sgiliau Mathemategol ar gyfer Daearyddiaeth UG/U
- Mewn perthynas â Sgiliau Hanfodol Cymru, tynnwyd ein sylw at y ffaith fod:
  - prinder papurau prawf yn y Gymraeg (3 Saesneg a dim ond un Cymraeg)
  - dim esiamplau o'r prawf Cymraeg tan y funud olaf
  - anawsterau cael mynediad ar-lein at y prawf Cymraeg, a rheidwydd i archebu papur rhag ofn na fyddai modd cwblhau'r prawf ar-lein

- **Termau**

Mae'r diffyg adnoddau'n gallu arwain at anghysondeb o ran y defnydd o dermau. Tynnwyd ein sylw at broblem gyda thermâu mewn perthynas â Cherdoriaeth, sef bod rhestr o dermau ar gyfer y cwrs TGAU ond nad yw'r un termau'n cael eu defnyddio yn y manylebau TAG. Mae hyn yn peri pryder ynghylch pa dermau'n union fydd CBAC yn eu hystyried yn dderbyniol, yn enwedig gan, adroddwyd, nad yw'r cynllun marcio Safon Uwch yn cael ei gyfieithu.

Mae aelod sy'n arholi'n allanol ar gyfer Astudiaethau Crefyddol yn dweud iddi weld gwahaniaeth yn safon papurau disgyblion cyfrwng Saesneg a disgyblion cyfrwng Cymraeg, yn bennaf o ran cysondeb/anghysondeb y defnydd o derminoleg. Tybia fod hyn yn rhoi'r disgyblion cyfrwng Cymraeg dan anfantais.

- **Sgil-efeithiau i ysgolion ac athrawon**

- **Cyfieithu/addasu/creu**

Mae'n amlwg iawn fod athrawon ledled Cymru yn mynd ati i gyfieithu a/neu addasu adnoddau Saesneg neu i greu eu hadnoddau eu hunain i lenwi'r bwlch; weithiau caiff y gwaith hwn ei rannu rhwng cydweithwyr mewn ysgol neu nifer o ysgolion. Naill ffordd neu'r llall mae'n golygu oriau hirfaith o waith ychwanegol diangen, a gwbl annheg - a hynny ar adeg o bwysau mawr yn barod oherwydd yr angen i fynd i'r afael â manyleb(au) newydd. Yn ogystal, mae'r dyblygu ymdrechion yn arswydus.

- **Comisiynu adnoddau**

Clywsom enghraifft o ysgol yn ystyried comisiynu ei hadnoddau ei hun mewn maes prinder (agwedd 'Cerddoriaeth Boblogaidd' cymhwyster Cerddoriaeth). Gallai hynny fod yn gostus, a thu hwnt i gyllideb y rhan fwyaf o ysgolion.

- **Troi at y cymhwyster Saesneg**

Mae rhai ysgolion a cholegau yn dewis cyflwyno'r cymhwyster Saesneg yn hytrach na'r un Cymraeg am fod adnoddau ar gael yn y Saesneg yn unig.

- **Prynu adnoddau Saesneg**

Am nad oes adnoddau ar gael yn Saesneg, mae rhai ysgolion yn dewis prynu'r adnoddau Saesneg fel bod ganddynt rywbeth i'w ddefnyddio a/neu sail ar gyfer cyfieithu/addasu.

- **Teimlad o ddiffyg parch**

Am fod y sefyllfa o ran diffyg adnoddau yn un hirhoedlog a systemig, mae athrawon yn teimlo'u bod nhw, fel pobl broffesiynol, a'u disgyblion sydd wedi dewis astudio trwy gyfrwng y Gymraeg, yn cael eu hamharchu a'u bod yn derbyn triniaeth camwahaniaethol. Mae'n anodd cyflwyno dadleuon credadwy i'r gwrthwyneb.

Prif Swyddfa **UCAC**, Ffordd Penglais, Aberystwyth, Ceredigion SY23 2EU

ffôn: 01970 639950 | ffacs: 01970 626765 | ucac@ucac.cymru

[facebook.com/AthrawonCymru](https://www.facebook.com/AthrawonCymru) twitter.com/AthrawonCymru

- **Y berthynas gyda CBAC**

Yn y mwyafrif helaeth o achosion erbyn hyn, nid oes dewis ond defnyddio cymwysterau CBAC, yn arbennig i ysgolion sy'n darparu cymwysterau cyfrwng Cymraeg. Mae'r teimlad o ddiffyg darpariaeth ddigonol, law yn llaw â'r amhosibilrwydd o droi ar gorff dyfarnu arall, yn gallu cael effaith negyddol ar y berthynas rhwng athrawon/ysgolion â CBAC.

Camau nesaf

Mae UCAC yn ymwybodol ac yn werthfawrogol o'r ymdrechion sylweddol sy'n cael eu gwneud ar hyn o bryd, ar nifer o lefelau, i sicrhau na fydd bwlch amser o ran adnoddau Cymraeg a Saesneg i gyd-fynd â'r cwricwlwm newydd.

Gwyddom yn ogystal fod ymdrechion yn cael eu gwneud parthed adnoddau i gyd-fynd â chymwysterau. Nid oes modd, erbyn hyn, addasu'r amserlen ar gyfer cyflwyno'r cymwysterau newydd, a rhaid gweithredu o fewn yr amserlenni hynny.

Galwn ar bob sefydliad perthnasol, gan gynnwys Llywodraeth Cymru, Cymwysterau Cymru a CBAC i weithredu ar frys:

- i lenwi'r bylchau mwyaf argyfyngus/hirhoedlog ar fyrder drwy ddefnyddio'r dulliau fwyaf effeithiol posib
- i gyfathrebu'n glir â'r pwyntiau cyswllt mewn ysgolion i roi gwybod pa gamau sy'n cael eu cymryd, a pha adnoddau a ddisgwylir a phryd, gyda diweddariadau cyson
- i ail-edrych ar reoliadau neu ganllawiau sy'n diffinio pryd mae manyleb cymhwyster newydd yn barod i'w gyhoeddi i sicrhau ei fod yn cynnwys argaeledd adnoddau priodol a digonol yn y Gymraeg a'r Saesneg; nid yw datganiadau o ewyllys da yn ddigon ar eu pennau eu hunain

Crynodeb

Gwerthfawrogwn yr ymdrechion, dros y blynyddoedd, ac yn arbennig ar hyn o bryd i sicrhau nad oes bwlch annerbyniol rhwng cyhoeddi adnoddau Saesneg a Chymraeg i gyd-fynd â chymwysterau newydd.

Fodd bynnag, mae'r sefyllfa bresennol yn parhau i fod yn peri problemau dirfawr i athrawon a disgyblion yn y sector cyfrwng Cymraeg, ac yn debygol o wneud dros y flwyddyn neu ddwy nesaf.

Mae angen gweithredu ar frys i lenwi'r bylchau er mwyn osgoi camwahaniaethu yn erbyn staff a disgyblion yn y sector cyfrwng Cymraeg. Ymhellach, rhaid cymryd camau penodol i sicrhau na fydd modd i sefyllfaoedd o'r fath godi eto yn y dyfodol. Byddai gwarant o'r fath yn mynd rhywfaint o'r ffordd i dawelu pryderon aelodau UCAC.

Gweler Atodiad 1 ar y dudalen sy'n dilyn. Dyma'r wybodaeth a ddarparwyd gan aelodau mewn ymateb i neges e-bost ddechrau mis Gorffennaf am feysydd ble mae diffyg/prinder adnoddau.

Prif Swyddfa **UCAC**, Ffordd Penglais, Aberystwyth, Ceredigion SY23 2EU

ffôn: 01970 639950 | ffacs: 01970 626765 | ucac@ucac.cymru

[f facebook.com/AthrawonCymru](https://www.facebook.com/AthrawonCymru) [t twitter.com/AthrawonCymru](https://twitter.com/AthrawonCymru)

Pwnc	Cymhwyster	Dyddiad dechrau dysgu	Eraill	
Addysg Gorfforol	UG Uwch	Medi 2016	Y Fagloriaeth	TGAU Uwch
Bwyd a Maeth	TGAU	Medi 2016	Sgiliau Hanfodol Cymru <ul style="list-style-type: none"> Cyfathrebu Rhifedd Llythrennedd Digidol 	
Astudiaethau Crefyddol	TGAU UG Uwch	Medi 2017 Medi 2016 “		
Astudio'r Cyfryngau	TGAU UG	Medi 2017	Adnoddau'n ymwneud â dyslecsia	
Cerddoriaeth	UG Uwch	Medi 2016	Prawf darllen a sillafu Cymraeg	
Cymdeithaseg	TGAU Uwch	Medi 2017 Medi 2015	Adnoddau iaith a lleferydd	
Daearyddiaeth	UG Uwch	Medi 2016		
Dylunio a Thechnoleg <ul style="list-style-type: none"> Dylunio Cynnyrch Ffasiwn a Thecstiliau Dylunio Peirianyddol 	TGAU	Medi 2017		
Dylunio a Thechnoleg <ul style="list-style-type: none"> Ffasiwn a Thecstiliau Dylunio Peirianyddol 	UG Uwch	Medi 2017		
Electroneg	TGAU UG	Medi 2017		
Hanes	TGAU UG Uwch	Medi 2017 Medi 2015 “		
Iechyd a Gofal Cymdeithasol	TGAU UG Uwch	? Medi 2015 “		
Ieithoedd Tramor Modern <ul style="list-style-type: none"> Almaeneg Ffrangeg Sbaeneg 	TGAU & Uwch UG & Uwch TGAU & Uwch	Medi 2016		
Lletygarwch ac Arlwyio	Lefel 1/2	Medi 2016		
Llywodraeth a Gwleidyddiaeth	UG	Medi 2017		
Mathemateg Mathemateg Bellach	UG Uwch	Medi 2017		
Seicoleg	UG Uwch	Medi 2015		
Troseddeg	Diploma Lefel 3 (bl.12)	Medi 2015		